

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCANDA RİYAZİYYAT ELMİ

Aybəniz Osmanova
AMEA-nın Elm Tarixi İnstitutu

Açar sözlər: *Heydər Əliyev, riyaziyyat elmi, müharibə, böhran*

Məqalədə İkinci Dünya müharibəsindən sonra Azərbaycan elmində, o cümlədən riyaziyyat sahəsində gedən proseslər təhlil edilmişdir. Müəllif Azərbaycan riyaziyyat elminin inkişafının iqtidiyyada baş verən proseslərlə sıx vəhdət təşkil etdiyini göstərmişdir.

Məqalədə 60-cı illərdə respublika rəhbərliyinin buraxdığı nöqsanların iqtisadiyyat və elmdə geriləmələrə səbəb olmasından danışılır.

Müəllifin göstərdiyi bu buraxılan nöqsanlar elmin nailiyyətlərinin iqtisadiyyatda tətbiqinə maneələr törədir, aparılan elmi nailiyyətlərin bir çox hallarda kağız üzərində qalmasına səbəb olurdu.

1969-cu ildə Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi rəhbərliyə gəlməsindən sonra Azərbaycan elmində ciddi nailiyyətlər əldə edildi. Riyaziyyat elmində əldə edilən nailiyyətlər ölkənin müxtəlif sahələrində geniş tətbiq edilməyə başladı.

Məqalədə göstəriləndiyi kimi müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanda hökm sürən iqtisadi və siyasi böhran riyaziyyat elminin vəziyyətinə də mənfi təsir göstərdi. Lakin Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtması elmin inkişafının yenidən bərpasına səbəb oldu.

ГЕЙДАР АЛИЕВ И МАТЕМАТИЧЕСКАЯ НАУКА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

Айбениз Османова

Ключевые слова: *Гейдар Алиев, математическая наука, война, кризис*

В статье проанализированы процессы, происходящие в научной сфере, в том числе математической науке Азербайджана.

Как указывает в своей статье автор, развитие математической науки во многом зависела от ситуации в экономике республики.

В статье рассказывается об ошибках допущенных руководством Азербайджана 1960 годах и об их влиянии на развитие и науки и экономики.

Как показывает автор, допущенные ошибки препятствовали внедрению в экономике успехов достигнутых в сфере науки. Многие научные результаты оставались не внедренными на бумаге.

С приходом к власти в Азербайджане Гейдара Алиева в научной сфере были достигнуты огромные успехи. Началось широкое внедрение научных достижений в сфере математики.

Как было указано в статье, царящий в стране экономический и политический кризис в начале независимости отрицательно повлиял и на развитие математической науки. И только возвращение Гейдара Алиева к власти привело к восстановлению научных исследований.

HEYDAR ALIYEV AND MATHEMATICAL SCIENCE IN AZERBAIJAN

Aybaniz Osmanova

Keywords: *Heydar Aliyev, mathematical science, war, crisis*

In this article analyzes the processes taking place in Azerbaijani science after World War II, including in the field of mathematics. The author showed that the development of Azerbaijani mathematical science is closely integrated with the processes taking place in the economy.

The article discusses the shortcomings of the republic's leadership in the 1960s, which led to drawbacks in economics and science.

These shortcomings pointed out by the author hinder the application of the achievements of science in the economy, and in many cases caused the scientific achievements to remain on paper.

After Heydar Aliyev came to the political leadership in Azerbaijan in 1969, serious achievements were made in Azerbaijani science. Achievements of mathematical science began to be widely applied in various fields of the country.

As shown in the article, the economic and political crisis in Azerbaijan in the first years of independence had a negative impact on the state of mathematics. However, the return of National Leader Heydar Aliyev to power brought about the restoration of the development of science.

Totalitar mahiyyət daşımasına baxmayaraq SSRİ-də və müttəfiq respublikalarda sovet dövründə elmin inkişaf etdirilməsi və təşkili sahəsində zəngin təcrübə qazanılmışdır, hətta bir çox ölkələrdə Sovet İttifaqında elmə dövlət rəhbərliyi sahəsində mövcud təcrübə bu gün də öyrənilir. Hər halda keçmiş SSRİ-də ucqarlarda yaşamış millətlərin və xalqların mədəni-təhsil səviyyəsinin qaldırılması, onların maarifə çıxış əldə etmələri faktı danılmazdır

və bu müvəffəqiyyətlərin əldə edilməsində müttəfiq və muxtar respublikalarda təbiətşünaslıq və ictimai elmlər sahəsində elmi-tədqiqat müəssisələrinin geniş şəbəkəsinin yaradılması, yüksək ixtisaslı mütəxəssis kadrların hazırlanması mühüm rol oynamışdır. Əlbəttə, bütün bunlar birinci növbədə, milli respublikalarda iqtisadiyyatın, məhsuldar qüvvələrin hərtərəfli inkişaf etdirilməsi, xalqın sosial və mədəni tərəqqisi vəzifələri ilə şərtlənirdi. Bütün bunları biz sovet dövründə Azərbaycanın timsalında da görə bilərik. Buna görə də Azərbaycanın sovet dövrü tarixinə obyektiv yanaşılmalı, həmin dövrdə xalqımızın taleyində faciəvi hadisələrlə yanaşı, mütərəqqi prosesləri də qeyd etmək lazımdır.

II dünya müharibəsində sonra Azərbaycanda riyaziyyat sahəsində müxtəlif istiqamətlər üzrə uğurlu tədqiqatlar aparılmasına başlandı. Akademik Z.İ.Xəlilovun rəhbərliyi və fəal iştirakı ilə neft qatlarında quyuların ən əlverişli şəkildə yerləşdirilməsinin riyazi öyrənilməsinin böyük əhəmiyyəti var idi. Mingəçevir su qovşağı inşaatçılarının müraciətinə cavab olaraq, Azərbaycan Dövlət Universitetinin riyaziyyatçıları Mingəçevir Su-Elektrik Stansiyasının su altındakı borularının təzyiqini müəyyənləşdirmək üçün tədqiqatlar aparırdılar. Azərbaycan fizikləri yarımkeçiricilərin düzləndirici və digər elektrik xassələrini, habelə mayələrin, başlıca olaraq neftin və neft məhsullarının mikrostrukturunu, fiziki, termodinamik və optik xassələrini öyrənmək sahəsində maraqlı işlər görürdülər. Respublikanın fizik və riyaziyyatçıları tərəfindən kvant fizikasını və kosmoqoniyanı öyrənmək sahəsində vacib işlər aparılırdı. Beləliklə, Azərbaycanda qədim Şamaxıda Sovet İttifaqı üzrə ən böyük astrofizika rəsədxanalarından birinin bünövrəsi qoyuldu. Riyaziyyat üzrə tədqiqat işləri Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda və Hesablama Mərkəzində, habelə ali məktəblərin 20-dən artıq riyaziyyat kafedrasında aparılırdı.

50-ci illərdə Xruşçovun hakimiyyətə gəlməsindən sonra başlanan mülayimləşmə dövründə elmin nüfuzu çox qalxmışdı və bu riyaziyyatın coşğun inkişafında özünü göstərmişdi. Eləcə də, Qərb ölkələri ilə SSRİ arasında başlanan soyuq müharibə elmi rəqabətə ciddi stimula vermişdi.

Respublika riyaziyyatçıları öz tədqiqatlarını funksional təhlil problemi, inteqral tənliklər nəzəriyyəsi sahəsində aparırdılar. Onlar həmçinin tətbiqi xarakterli məsələləri araşdırırdılar. 1954-cü ildə qazın və qazlı neftin süzülməsinin riyazi məsələləri tədqiq olunurdu. A.X. Mirzəcanzadə tərəfindən tətbiqi əhəmiyyəti olan sahələrdə zəif və isti plastik mayələrin hərəkəti haqqında mürəkkəb riyazi məsələlər həll edilmişdi [7 s.11-15]. Lakin fizika-riyaziyyat elmlərinin vacib nəticələri istehsalatda ləng tətbiq olunurdu.

Bütövlükdə 1945-1970-ci illərdə Azərbaycan sosial-iqtisadi, mədəni-mənəvi inkişaf baxımından, elmin və təhsilin tərəqqisi baxımından böyük uğurlara imza atsa da, bu illərdə inkişafın bir çox göstəricilərinə görə

respublikada nəzərəcarpacaq mənfi meyillər də özünü göstərməyə başlamışdı. İkinci Dünya müharibəsindən sonra vüsət alan dinc quruculuq işləri Azərbaycanda sənayenin, kənd təsərrüfatının, mədəniyyətin, maarifin inkişafına gətirib çıxardı. Lakin sənayedə nominal göstəricilər artsa da, inkişaf sürəti ləngiməyə başlamışdı. Belə ki, əgər 1951-1960-cı illərdə məhsul istehsalı 104 faiz artmışdısa, 1961-1970-ci illərdə bu göstərici cəmi 94 faiz olmuşdu. 60-cı illərin sonlarında sənayenin yüksəlişi, həmçinin ictimai əməyin məhsuldarlığının artım sürətinə görə Azərbaycan SSR müttəfiq respublikalar arasında axıncı yerlərdən birini tuturdu. Bu geriliyin əsas səbəblərindən biri dövlət intizamının pozulması, köhnə sahələrin yenidən qurulması və modernləş-dirilməsi proseslərinin həyata keçirilməməsi idi. Sənaye istehsalında artım sürətinin aşağı düşməsi neft və qaz hasilatının azalması, maşınqayırma sahəsində inkişafın ləng getməsi, yeni istehsal obyektlərinin yaradılmasına lazımi əhəmiyyət verilməməsi ilə bağlı idi. Respublika iqtisadiyyatına rəhbərlikdəki ciddi nöqsanlar, ölkə miqyasında planlaşdırmada hökm sürən volyuntarizm və Azərbaycanda iqtisadiyyatın bir sıra sahələrinin inkişafına qarşı yaradılmış süni maneələr də sənayenin inkişafını ləngidirdi. Sənayedə və sosial sahədə potensialın gücləndirilməsi işində əldən verilmiş imkanlar respublikanın 60-cı illərdə sosial-iqtisadi cəhətdən geri qalmasının başlıca səbəbləri idi. Nəticədə bütün əsas sosial-iqtisadi göstəricilərə görə, Azərbaycan getdikcə başqa müttəfiq respublikalardan geri qalır, onun böyük təbii-istehsal imkanları aşağı səviyyədə istifadə olunur, iqtisadiyyatın ümumi səmərəliliyi aşağı düşürdü. 60-cı illərdə respublika iqtisadiyyatı dərin böhran keçirmək ərafəsində idi.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, müharibədən sonrakı beşilliklər ərzində Sovet Azərbaycanının keçdiyi tarixi yolun əhəmiyyətini azaltmadan onu da qeyd etmək vacibdir ki, 1960-cı illərdə respublika iqtisadiyyatının inkişafında mənfi meyillər də özünü göstərməyə başlamışdı. Azərbaycan milli gəlirin inkişaf templərinə, sənaye və kənd təsərrüfatı istehsalının həcminə, elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin mənimsənilməsinə görə, ictimai əməyin məhsuldarlığına görə ümumittifaq göstəricilərindən geri qalırdı. İqtisadiyyatdakı çatışmazlıqlar sosial sahədə əməkçilərin maddi rifah halının yaxşılaşmasındakı problemlərin həllinə mənfi təsir göstərirdi... Qətiyyətlə bildirmək olar ki, 60-cı illərdə respublika iqtisadiyyatı bütövlükdə dərin və uzunmüddətli böhran mərhələsinə qədəm qoymuşdu. Yaranmış ağır vəziyyətdən çıxış yolu tapılmalı, iqtisadiyyatın inkişafı üçün prinsipial cəhətdən yeni konseptual yanaşma yolları işlənib hazırlanmalı, xalq təsərrüfatında köklü struktur dəyişiklikləri aparılmalı, təsərrüfatçılıq və iqtisadi həvəsləndirmə işində təzə metodlar tətbiq edilməli idi[3,səh.18].

Bütün bunlar elmin inkişafına öz mənfi təsirini göstərir, elmlə təcrübə arasında əlaqələrin zəifləməsinə, elmin qabaqcıl nailiyyətlərinin istehsala tətbiqinin ləngiməsinə gətirib çıxarırdı.

1969-cu ildə Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi rəhbərliyə gəlməsindən sonra respublikamızın tarixində mütərəqqi dəyişiklikləri əsası qoyuldu. 1970-1985-ci illər Azərbaycanın quruculuq salnaməsinə ən parlaq səhifələr kimi daxil olmuşdur. Baş verən dəyişikliklərin miqyasına, iqtisadi və sosial sahələrdə aparılan dərin struktur islahatlarının xarakterinə, xalqın maddi rifah halının keyfiyyətə yeni mərhələyə keçirilməsinə görə bu illər Azərbaycanın yeni tarixində ən mühüm yerləri tutur.

Heydər Əliyev respublikamıza rəhbərliyə gəldiyi ilk gündən elmin inkişafına diqqət göstərmiş, elm sahəsində duran problemlərin həllində aktiv iştirak etmişdir. Heydər Əliyev bu problemlər haqqında bunları demişdir: “Elmi idarələrimizin fəaliyyətində hələ ciddi nöqsanlar vardır. Elmlər Akademiyası, bir sıra sahə elmi idarələri elmi-texniki tərəqqinin sürətləndirilməsi uğrunda, tamamlanmış işlərin istehsalata tətbiqi uğrunda mübarizədə kifayət qədər əzmkarlıq göstərirlər... Dissertasiyaların heç də hamısı lazımi nəzəri səviyyədə yazılmır. Aspiranturada vəziyyət yaxşı deyildir... Alimlik dərəcəsi alanlar arasında nazirliklərin və digər mərkəzi idarələrin rəhbər işçiləri də az deyildir. Elə etmək lazımdır ki, elmə yalnız onu həqiqətən zənginləşdirməyə, irəlilətməyə qabil olan adamlar gəlsinlər...” [8].

Bir məsələni də qeyd etmək lazımdır ki, ümummilli lider Heydər Əliyev elmi kadrların hazırlanmasına da kifayət qədər diqqət yetirirdi. Onun sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi illərdə ölkədə 5 yeni ali təhsil müəssisəsi açılmış və ali məktəblərdə təhsil alanların sayı 70 mindən 100 minə qədər artmışdır. Eləcə də dahi rəhbər keçmiş İttifaqın ən nüfuzlu təhsil müəssisələrində azərbaycanlıların oxumasına çalışmış və bu istiqamətdə əsaslı dönüş yaratmışdır. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və birbaşa himayəsi nəticəsində 1970-ci ildən başlayaraq hər il 800-900 nəfər gənc SSRİ-nin nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almağa göndərilmişdir ki, bu da respublikanın milli kadr potensialının daha da gücləndirilməsinə imkan yaratmışdır [1].

Ümummilli lider Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, bu gün tam əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycanın dövlət suverenliyi və iqtisadi müstəqilliyi, sistemli şəkildə artan xarici iqtisadi əlaqələri, dünya iqtisadiyyatına get-gedə daha dərinlən inteqrasiya olunması hələ 1970-1985-ci illərdə təməli qoyulmuş xalq təsərrüfatı potensialına əsaslanır. Həmin illərdə sənayedə əmək məhsuldarlığı 2,1 dəfə, kənd təsərrüfatında 1,8 dəfə artmışdı. Həmin illərdə sosial-iqtisadi inkişafın əksər göstəricilərinə görə Azərbaycan SSR SSRİ respublikaları arasında ön yerlərə çıxmışdı. Azərbaycan sənayesinin inkişafında müəyyən edici amillərdən biri də elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin geniş tətbiq edilməsi olmuşdur. 1971-1985-ci illər ərzində 581 adda yeni tipli maşın, avadanlıq, aparat və cihaz nümunələri yaradılmışdı; 1056 adda mühüm sənaye məhsulunun kütləvi buraxılışına başlanılmışdı; istehsalın texnoloji proseslərini idarə etmək üçün 94 avtomatlaşdırılmış sistem işə salınmışdı. 1982-ci ilin

əvvəllərində sənayedə 73 elm-istehsal və istehsal birliyi yaradılmışdı ki, bunların da tərkibində 264 iri müəssisə vardı. Real məhsulun ümumi həcmində bunların payı 1969-cu ildəki 0,29 faizdən artaraq, 26 faizə çatmışdı. Sənaye inkişafının, ilk növbədə elmi-texniki tərəqqini müəyyən edən sahələrdə sürətləndirilməsi sənayenin ümumi məhsulunun xüsusi çəkisinin 1970-ci ildəki 22 faizdən 1985-ci ildə isə 28 faizə çatmasına səbəb olmuşdur. Bu illər ərzində milli gəlirin ümumi həcmi 2,5 dəfə artmışdı.

70-80-ci illərdə respublika əhalisinin sosial-siyasi, milli strukturunda, məişətində, rifahında mühüm dəyişikliklər baş vermiş, gəlirlər, alıcılıq qabiliyyəti, ticarət, ictimai işə, tibb, rabitə, məişət xidmətlərinin səviyyəsi yüksəlmiş, yaşayış məntəqələrinin su, qaz, kanalizasiya sistemləri ilə təchizi yaxşılaşmışdı. Respublikada sənaye istehsalı, həmçinin əmək məhsuldarlığı iki dəfə, xalq istehlakı mallarının istehsalı isə üç dəfə artmışdı. Bu 14 ildə istehsal olunmuş sənaye məhsulları öz həcminə görə, əvvəlki 50 ildəkinə bərabər idi. Elektron maşınqayırması, radio sənaye, yüngül və yeyinti sənayesi üçün maşın və avadanlıqların istehsalı kimi yeni mütərəqqi sənaye sahələri Azərbaycana məhz həmin illərdə "ayaq açmışdı". Bu illərdə yüksək peşəkar səviyyəli kadrların hazırlığına da ciddi fikir verilirdi. Həyatın bütün sahələrində belə əsaslı dönüş yaratmaq üçün ilk növbədə, yüksək ixtisaslı kadrlara ehtiyac duyulurdu.

70-80-ci illərdə Azərbaycanda 703 min yerlik 1058 ümumtəhsil məktəb binası tikilib istifadəyə verilmişdi [2,səh.17]. 1991-ci ildə respublikada 4356 ümumtəhsil məktəbi fəaliyyət göstərirdi[4,s.159]. Ümumtəhsil məktəblərində hər il orta hesabla 1,4 milyona qədər şagird təhsil alırdı. Müxtəlif fənlər üzrə dərinləşmiş proqramlarla təlim verən təmayüllü internat məktəblər, o cümlədən fizika-riyaziyyat təmayüllü məktəb fəaliyyət göstərirdi.

70-80-ci illərdə Azərbaycanda ali təhsil daha da inkişaf etdi. Yeni ali təhsil ocaqları fəaliyyətə başladı. 80-ci illərin sonlarında respublikada 17 ali məktəb fəaliyyət göstərirdi[6. səh.86]. 80-ci illərin axırlarında respublikanın ali məktəblərində 8,5 min nəfər, o cümlədən 612 professor, akademik (onların 581-i elmlər doktoru), 3021 dosent dərslər deyirdi[5,səh.159]. Ali məktəblərdə avtomatik idarəetmə sistemi, elektrotexnika, biokimya, rabitə texnikası kimi istehsalın və elmi texniki tərəqqinin tələb etdiyi yeni sahələr üzrə mütəxəssislər hazırlanmağa başlanmışdı. Respublika ali məktəblərinin flaqmanı olan Azərbaycan Dövlət Universitetində (indi Bakı Dövlət Universiteti) 13 min tələbə təhsil alırdı. Onların təlim-tərbiyəsinə 1200 professor-müəllim cəlb olunmuşdu [6, səh. 88]. Ali məktəblərdə hər il 100 mindən artıq tələbə təhsil alır, 17-18 min gəncə ali təhsilli mütəxəssis diplomu verilirdi [5,səh.159].

Azərbaycanın daxilində hazırlanan ali təhsilli mütəxəssislərlə yanaşı, bu ehtiyacı ödəmək üçün Moskvanın, eləcə də keçmiş SSRİ-nin digər şəhərlərinin 170 aparıcı ali elm və təhsil ocağına 3500 azərbaycanlı oğlan və qız göndərilmişdi [6]. Hər il ali təhsil almaqdan ötrü respublikadan kənara 800-dən

artıq tələbə göndərilməsi artıq yaxşı bir ənənə şəklini almışdı. Heydər Əliyevin rəhbərliyi illərində bu iş daha da genişləndi. 70-80-ci illərdə SSRİ-nin 50-dən çox şəhərində 135 mülki, 105 hərbi ali məktəbdə respublika üçün 17 mindən çox mütəxəssis kadr hazırlanmışdı. Bütün bunlar əhalinin təhsil səviyyəsinin artmasına öz müsbət təsirini göstərirdi. 80-ci illərin sonlarında yaşı 15-dən yuxarı olan əhalinin hər 1000 nəfərindən 129-u ali, 146-sı orta ixtisas, 425-i ümumi orta, 190-nı natamam orta təhsilli idi[5,səh. 135]. Həmin illərdə Azərbaycan elmi də böyük inkişaf yolu keçmişdir. Bütövlükdə 70-80-ci illər Azərbaycan elminin inkişaf tarixinə mühüm dövr kimi daxil olmuşdur. Həmin illərdə elmi müəssisələrin (ali məktəblər də daxil olmaqla) sayı 142-dən 151-ə, o cümlədən elmi-tədqiqat institutları və onların fəaliyyətlərinin sayı 73-dən 85-ə çatmışdı. Elmi tədqiqatla məşğul olan işçilərin sayı 17 min nəfərdən 32,3 min nəfərədək artmışdı. Onların sırasında elmlər doktorlarının sayı 1,8 dəfə artıb 1186 nəfərə, elmlər namizədlərinin sayı isə 1,7 dəfə artıb 8905 nəfərə çatmışdı.. Yüksək ixtisaslı elmi kadrlar hazırlanmasında elmi müəssisə və ali məktəblərin aspirantura və doktoranturaları əhəmiyyətli rol oynayırdı. 1990-cı ildə respublikada 1340 nəfər (o cümlədən 597 nəfər əyani) aspirant vardı. 1990-cı ildə 13 elmi müəssisədə və 3 ali məktəbdə doktorantura fəaliyyət göstərir, onlarda 36 nəfər tədqiqat işləri ilə məşğul olurdu [5. səh 162-165].Böyük elmi-texniki potensiala malik olan Azərbaycan Elmlər Akademiyası təbiət, ictimai və humanitar elmlər sahəsində fundamental araşdırmaların iri mərkəzinə, respublikada aparılan elmi işlərin əlaqələndiricisinə çevrilmişdi. Elmlər Akademiyasının altı bölməsində fizika-texnika və riyaziyyat, Yer haqqında elmlər, biologiya, kimya elmləri, tarix və iqtisadiyyat, fəlsəfə, dilşünaslıq, ədəbiyyat və incəsənət), iqtisadi və mədəni quruculuğun elm qarşısında qoyduğu mürəkkəb və mühüm məsələlər həll olunurdu. Hər il orta hesabla 350-400 nəfərdən çox gənc elmi tədqiqat işlərinə cəlb edilirdi. Azərbaycan alimləri elmin inkişafına, xalq təsərrüfatının aktual problemlərinin işlənilməsinə hazırlanmasına, elmi araşdırmaların səmərəsinin artmasına öz töhfəsini verirdilər. Azərbaycan alimlərinin bir çox işləri, xüsusən neft sənayesi ilə bağlı tədqiqatları, neft-kimya, geologiya, riyaziyyat və biologiya sahəsindəki araşdırmaları respublikanın hüdudlarından kənar da tanınırdı. Riyaziyyat və mexanika sahəsində tanınmış elmi məktəblər yaradılmışdı. Həmin dövrdə İbrahim İbrahimov, Zahid Xəlilov, Əşrəf Hüseynov və Fərəməz Maqsudovun riyaziyyatın inkişafında böyük xidmətləri olmuşdu. 80-ci illərdə elmin inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının 5 alimi Lenin mükafatı laureatı adına, 14 alimi isə SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdü.

Müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanda hökm sürən iqtisadi və siyasi böhran elm sahəsinə də özünün mənfi təsirini göstərirdi. Elmi tədqiqatların aparılması demək olar ki, dayandırıldı. Bir çox elm nümayəndələri öz fəaliyyətlərini xaricdə davam etdirməyə məcbur oldular. Yalnız Heydər Əliyevin yenidən

hakimiyyətə qayıtması Azərbaycanda elmi tədqiqatların aparılmasının bərpasına səbəb oldu.

Ədəbiyyat

1. anl.az/down/meqale/xalqqazeti/xalqqazeti_dekabr2009/99233.htm.
2. Azərbaycan tarixi. Yeddi cildə. VII cild 1941-2002-ci illər. Bakı: Elm, 2008. 570 səh.
3. Heydər Əliyev. 2001-c il, Yeni Əsr və üçüncü minillik münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciəti. Bakı. 2001.
4. Mərdanov M. Azərbaycan təhsil tarixi. II cild. (1920-1991-ci illər). Bakı: Təhsil, 2011. 702 səh. səh. 96-104;
5. Müstəqil Azərbaycan 10 il. Statistika məcmuəsi. Bakı: 2001. 159 səh.
6. Народное образование и культура в Азербайджанской Республике. Стат. сборник. Баку: 1992.- стр.86.
7. Развитие науки в Советском Азербайджане. Баку: 1967.
8. (<https://science.gov.az/az/news/open/3639>)